

„Biztonságot ad a bolgárságom...”

Beszélgetés Hadzsikosztova Gabriellával

A *Barátság* hamar felfedezte a szekszárdi Deutsche Bühne/Német Színház (DB) legtehetségesebb színésznőjét és persze írt is róla, hiszen ő bolgár. Csemege volt számunkra, ahogyan Koch Valéria verseit szavalta vagy éppen Brecht-Weill dalait énekelte – németül. Rendszeres előadója volt a *Barátság*-délutánoknak, három nyelven adott elő. Én is azóta ismerem s követem nyomon pályáját, mely az évek során érdekesen alakult és változott: Hadzsikosztova Gabi neve összeforrnt a Malko Teatro bolgár kisszínházzal, s az ARCUSFEST éves bemutatóin is azt a színészi-emberi mélységet és sokszínűséget csodáltam benne évről-évre, amely engem is megérintett. A 2009-es ARCUSFEST-en Hadzsikosztova a legjobb női alakítás díját vehette át az *Elada Pinyo* és az *idő* című darabban nyújtott alakításáért. Tizenöt évvel azután, hogy bemutattuk őt olvasóinknak, beszélgetésre invitáltam.

„Messzire nyúlunk vissza, ha a DB-ről beszélünk, 1989-90-be – kezdi. Budapesten végeztem a Főiskola musical-szakán, majd hazamentem Szófiába, de nem igazán találtam a helyem. Tanítottam, de a musical akkor még nem volt ott olyan népszerű, mint itt. Visszajöttem és sokan tudták rólam, hogy jól beszélek németül. Kozári Feri, egykori évfolyamtársam is, aki megkérdezte, miért nem jelentkezem Szekszárdra, ahol Német Színház indul? Elmentem. Dránovics, az akkori színházi vezető nagyon kedvő szerződést ajánlott, így ott maradtam. Kis színház volt, mondhatnám picinyke, nagy lehetőségekkel... Nagy színészekkel dolgozhattam együtt, akiktől sokat tanultam: Schubert Éva, Mécs Károly, Dobák Lajos, Bregyán Peti, Lengyel Ferenc, Ábrahám Edit, s maga Kozári Feri is” – emlékezik. Senkit nem akar kifelejteni. Meghatározó, műfajilag különböző, nagy szerepek is várták: a német vendégrendező, Claudia Novotny rábízta a *Damenbekanntschaften* (Női ismeretek) főszerepét (egy este három különböző nőalakba bújít). Magyarországon elsőként Kurt Weill-estet énekelt – németül (később Ascher Tamás rendező Csákányi Eszterrel készített ilyet.)

„A *Damenbekanntschaften* azért is emlékeztetes, mert előtte született a fiam, aki ma tizenhét éves. Nem is tudom, hogy a családom segítségével és a Deutsche Bühne jó gárdája nélkül hogyan tudtam volna mindazt végigcsinálni. Igen, nagyon jó csapat voltunk. Innen már jött Brecht *Koldusoperájában* Polly szerepe, aztán Örkény *Macskajátéka*, ahol megint Schubert Évával dolgozhattam. Egérke voltam Szekszárdon németül, a Karinthy Színházban, Budán – a mai Újbudán – viszont magyarul. Ott volt Tordai Teri, Csernus Mariann, szóval tényleg komoly indulásom volt. Lehettem még a Róka a *Kishercegben*, *Lola Blau*, *Olympia* Molnár Ferenc művében és sorolhatnám... Prózai színésszé váltam.”

Mindig is vonzotta őt az alternatív színház, a kísérletezés, a performanszok, imponált neki Köllő Miklós és társulata, játszott a SZKÉNÉ-ben. A kisszínház szabta kötöttebb világ mellett vonzotta a szabad színházi szellem, a kezdetektől szorosán kötődött az irodalomhoz, a zenéhez.

„A színházban sok műfaj fér meg egymás mellett és én mindegyiket szerettem volna kipróbálni. A Malko Teatro, a bolgár kisszínház ideális terep ehhez, hiszen független, magánszínház. Nincs főnököm, nem kell azon gondolkodnom, hogy kinek milyen szerep jut, hány előadást és mit adjak elő, mit várnak el tőlem, szóval nem vagyok kényszerhelyzetben. Ez 1996 óta működik így és én nagyon jól érzem magam!” – mondja Hadzsikosztova.

Az irodalmi anyagok szabják meg, mit adnak elő a színházban. Bevonja a gyerekeket, táncolnak, énekelnek, átkacsint a szomszédba, így született a szerb színésszel, Rusz Milánnal közös produkciójuk, a *Határeset*, melyet tavaly az láthattunk ARCUSFEST-en s azóta a Merlin Színházban. Külföldön is több színházi fesztiválon mutatták be nagy sikerrel s még ma is műsoron van.

A színháznak üzenni kell! – vallja. „Ha nem is ismerik be az emberek, azt tapasztalom, hogy a katarzis, az élmény, a megtisztulás miatt járnak színházba. Bármely színház eljátszhat bármely darabot. És? Én akkor, és azt akarom megmutatni, amelyik felemeli az embert. Ha nincs üzenete, ha nem akar semmit mondani a ma emberének, akkor minek a színház? Sokat tanultam Brechtől ironiát és öniironiát, ma is nagyon szeretem és vissza-visszanyúlok hozzá. A huszadik századi bolgár íróktól (*Sztratiev, Radicskov*) azonban ugyanúgy sokat olvasok. Nem véletlenül. Ami foglalkoztat, az az ember önbecsülése és méltósága, az élet-halál kérdése. Ha otthon vagyok, járom a hegyeket, interjúkat készítek száz éves

emberekkel. Érdekel a folklór, a harmónia ember és természet között, nagy hatással van rám a népdal. Azt mondják, hogy a Rodope hegyeiben élők dalai gyógyítanak, legendák, mítoszok jönnek onnan, s engem is megérintettek...”

Aki hallotta már Hadzsikosztovát énekelni, tudja, hogy egészen különleges hangokat csal elő a torkából. Kicsi, törékeny természetét meghazudtoló őserővel törnek, szakadnak ki belőle ezek a hangok. Igen, olyan torokhangon, amit tanulni nem lehet, de akit ezzel áldott meg az ég, csodákat tud művelni hangjával: mennydörgést, hegyomlást, a tenger morajlását, nap-sütést, a hegyi patak csörgedezését, és vidámságot teremt egyik pillanatról a másikra. Ez a szabadság, a legfontosabb! Már el sem tudja elképzelni, hogy egy kőszínházban dolgozzon, merev szabályok közé szorítva, ahol lehetetlen az átjárás a műfajok között, szinte nincs is mód kísérletezésre. Ő pedig, a háromnyelvű színész, nagyon sok mindent próbált már és fog még kipróbálni. Azt mondja, nyugodtan leírhatom, hogy 46 éves, a **Barátság** olvasói úgyis fogják tudni, pedig én magam sem hiszem el. Megállíthatatlan, ha akar valamit. Örökmozgó. Egyszer gyerek, egyszer száz éves anyóka, másszor szenvedélyes nő, mi pedig elhisszük neki, hiszen kiváló színész...

Kevesen tudják, hogy ő a kortárs magyar és bolgár irodalom egyik legsikeresebb fordítója. *Spiró* György egyik művét (Koccanás) már elő is adta fordításában egy bolgár színház, de ő ültette át bolgárra *Németh* Ákos Júlia és hadnagya, *Tasnádi* István Nézőművészeti Főiskola s *Egressy* Zoltán Sóska, sültkrumpli című munkáit is. Ugyanígy, bolgár írók munkáit fordítja magyarra. Néha úgy érzi magát, mint egy kétnyelvű intézmény, mondja nevetve. Miért? Nem az? – kérdezem vissza.

„Múltkor is, amikor hazamentem Szófiába, kávéztam az egyik kedves barátnőmmel, *Panka* *Vatova* költővel és kérdezem, mit érdemes most olvasni? Azonnal lázba jött, s máris mentünk a kedvenc kis könyvesboltomba, ahol leemelte a polcra *Karanna* *Angelova* könyvét, az *Elada* *Pinyo* és az időt, amiből a mostani színházi fesztiválra készítettem a darabot. Egy ültő helyemben elolvastam és azóta is állandóan olvasom, már vagy tizedszerre. Látszatra egyszerű dolgok, melyeket nem mondunk ki, szép, emelkedett stílusban, különleges irodalmi alkotás, tudtam, hogy ebből csinállok valamit. Hogy valóban legyen is belőle produkció, kellett hozzá a partnerem, *Nikolaj* *Ivanov*, aki zenél, képzőművész, és egyből ráéreztem arra, amire én: ezt el kell mondani–zenélni–játsszani, tovább kell adni, megmutatni másoknak. A felemelő pillanatokat ma már kevesen merik vállalni, minden a kommersz irányába mozdul. A színház is. A piac diktál... Az én nagy ajándékom, hogy ezt megtehettem, eljátszhattam a *Malko* *Teatro*-ban, ahol tizenkét év alatt negyvenhárom darabot vittünk színre.”

És a német nyelv? Sokat jár Berlinbe, meséli, egy *Marlene Dietrich*-estre készül. Rengeteg anyagot gyűjtött már hozzá, a dalain kívül a leveleit, az összes irodalmat. Valóban készül, a szó szoros értelmében.

Legfontosabb szerepei:

Brecht, Weill: Koldusopera – Polly

Georg Kreisler: Lola Blau című monomusical / Lola Blau

Kurt Weill önálló est – Frauentanz

Örkény István: Macskajáték – Egérke

Antoine de Saint-Exupéry: Kis herceg / a Róka

Ödön von Horvat: Pollinger kisasszony/ Pollinger kisasszony

Theodor Fontane: Effi Briest/ Johanna

Carl Sternheim: A bugyogó / Luise

Gerlind Reishagen: A bohócnő / Emily

Elias Canetti: Az esküvő/ Gretchen, Zart özvegyasszony

Molnár Ferenc: Olympia / Eugenie

Wolfgang Kohlhaase, Rita Zimmer: Hal négyesben / Cecilie

Lotte Ingrisch: Női ismeretek / A három egyfelvonásosban mindhárom női főszerep

Ken Ludwig: Othello kerestetik / Julia

A gyermetegfejú nagy cinikus – saját *Brecht, Weill* összeállítás / a nő

C. Nagy István: Határeset / a Nő

C. Nagy István: ...a szabad... / a költő felesége

Foglalkoztatja a kérdés, miként lehet bölcsen, méltósággal megöregedni? Azt mondja, a nagyvárosi lét nem igazán kedvez ennek, itt az idős emberek magányosak. Az ő nagyanyja kilencvenhat évesen is aktívan dolgozott, összetartotta a családot, tőle tanult németül is. Igazolhatom, szinte valamennyi darabban, amiben az elmúlt évtizedben láttam, igazi nagy sorskérdésekkel foglalkozott. Miért?

„Lehet, hogy megijedtem. Izgága vagyok, rengeteg minden érdekel, csapongok és zsonglörködöm a nyelvek között, váltok egyikről a másikra. De mi lesz, ha már nem megy? Ha fizikailag gátol majd a korom vagy a testem a mozgásban? Ilyeneken gondolkodom. Talán, mert hasonló gondokat látok magam körül, amikor az agy vagy a test nem engedelmeskedik... Lehet, hogy ha megöregszem, én is elmegyek a hegyekbe, ahol az ember harmóniában él a természettel és minden olyan egyszerű... De most még sok dolgom van! A nemzetiségi színháznak – véleményem szerint – műhelynek kell lennie, amely kultúrát közvetít, ha bolgárrul, akkor a sajátjának, ha magyarul, akkor pedig bolgár kultúrát mindenkinek! Ez nagy felelősség és komoly program. Mindig azt gondoltam, hogy kozmopolita vagyok, mindegy, hol élek, milyen nyelven beszélek... Harminc után azonban egyszer csak érzések és kérdések ágaskodtak bennem. Éreztem, hogy belém van kódolva valami, hogy a genetikai emlékezetem elől nem menekülhetek én sem: a hegyek, a tenger, a bolgárságom nagy erőt adnak nekem! Olvastam, ha az ember emlékszik arra a helyre, ahonnan elindult és a visszavezető szálra, a léptei erősebbek és magabiztosabbak – így érzek én most. Lubickolok a három nyelvben és kultúrában, s közben nagy biztonságot ad a bolgárságom.

Mayer Éva